

ENVIRONMENTAL SECURITY

Abstract: The article presents/focuses on security and, in particular, on environmental security. Definitions given by different authors are presented. Identifying the role and importance of environmental security.

Author information:

Veselina Ivanova
PhD student, Lecturer,
Department of Social Pedagogy
at Konstantin Preslavsky – University of Shumen
✉ v.ivanova@shu.bg
🌐 Bulgaria

Keywords:
security, environmental security

В глобалния свят непрекъснато нараства уязвимостта на човека, който се явява обект на международната и национална сигурност. На пазара на международните отношения, сигурността е стока, която се търгува и в края на краищата тя се оценява по това дали в резултат от нея сигурността на държавата, обществото и хората нараства или поне не намалява. Сигурността е състояние и показател за ефективността на външната политика [1], [2].

Същността на понятието сигурност има многобройните аспекти, които предполагат тя да бъде разглеждана като комплексно явление и нейното съдържание може да бъде представено като съвкупност от подсистеми за сигурност. Понятието „сигурност“ е комплексно понятие, което позволява различни интерпретации, от гледна точка заплахите и рисковете се разделя на: социална, екологична, политическа, икономическа, военна, информационна и т.н.

Сществуват различни определения за понятието „екологична сигурност“. Някои от тях са посочени по-долу.

Екологична сигурност – състояние на околната среда, което не създава опасности за съставлящите я компоненти и екологични системи, както и за другите взаимодействащи с нея системи, но създава условия за устойчиво развитие на обществото[1].

Екологичната сигурност възприета по-широко в контекста на сигурността на хората, има два взаимосвързани компонента: политическа сигурност и сигурност на околната среда.

Според П. Христов, екологичната сигурност се дефинира като: способност на държавата да защити гражданите и обществото от разрушаващото действие на природните явления като следствие от неразумното вмешателство на човека в обръжаващата го среда.

Важно е да се отбележи, че екологичната сигурност на всяка една страна е част от екологичната сигурност на света въобще, защото екологичните проблеми нямат граници, те имат глобален характер.

Може да се обобщи, че „екологичната сигурност” е способността на държавата да защити интересите на гражданите и обществото от негативното въздействие на природните и техногенните процеси и последиците от тях.

Дефиницията за екологична сигурност, която е формулирана в Директива № 4715.1 на Департамента по отбрана на САЩ обхваща възстановяване, правно регулиране, опазване, превенция на замърсяването, технологии за екологична сигурност и международни действия, които имат следното съдържание:

- изследване, развитие, оценка и сертификация на технологиите за екологичната сигурност, свързани с опазване на околната среда;
- оценка, въздействие и отстраняване на замърсяванията;
- опазване, което включва управление, използване и опазване на природните и културните ресурси за бъдещите поколения;
- извършване на мероприятия по превенция на замърсяванията и намаляване и/или елиминиране на образуването на замърсители [1].

Екологичната сигурност е ценност, потребност на човека, която отразява желанието на човека да живее в незамърсена околна среда и в условия на устойчиво развитие. Понятието за екологична сигурност има оценъчен характер. За хората оценката на екологичната сигурност е субективна и зависи от техния мироглед, опит, познания, ангажираност към проблема и други фактори. От страна на специалистите, екологичната сигурност се базира на данни за показателите на околната среда и във всички случаи трябва да е обективна, т.е. да не зависи от възгледите и личността на този, който извършва оценката. Прогнозите трябва да са адекватни, тъй като на тяхна база ще се вземат важни решения за съхраняване, опазване и защита на околната среда. Човекът трябва да има както екологичното съзнание, така и съзнание за екологична сигурност. Екологичното съзнание обхваща познание, идеи, представи, мотиви за действие, отнасящи се до жизнената среда, а съзнанието за екологична сигурност е многокомпонентно и съдържа в себе си: теоретично мислене; ценностна нагласа, определяща целите; общозначими мотиви и готовност за действие; субективни преживявания, убеждения, желания, съвест и т.н. Направените проучвания сред обществото за екологичното съзнание водят до следните изводи:

- поради ограничените ресурси у нас и по света е необходим строг контрол за тяхното изразходване;
- много от екологичните проблеми могат да се решат, само ако се направят промени в икономиката, в която да се внедрят безотпадни технологии;
- нашата страна не може да се справи сама с неизбежната деградацията на околната среда и екологичните си проблеми и трябва да се търсят възможности за външна помощ;
- не трябва да се допуска други страни да прехвърлят вредните си производства у нас.

Екологичната сигурност в XXI век се характеризира с това, че:

- социалните системи взаимодействат с екологичните системи и се интегрират в стратегията за устойчиво развитие;
- заплахите за екологичната сигурност преминават държавните граници и имат международен, а дори и глобален характер;
- съществуват тенденции на зависимост на екологична сигурност от политиката на милитаризиране;
- екологичната сигурност цели предотвратяване на конфликтни ситуации, в които се появяват опасности и екологичен риск;
- основните въздействия върху околната среда са антропогенни;
- непрекъснато се увеличава степента на взаимна зависимост между екологичната, социалната, икономическата и политическа сигурност;
- нараства спектърът от инициращи фактори, увеличава опасността от екологични конфликти;
- единственият критерий, който се препоръчва за оценка е екологичният риск;
- чувствителността на моделите на екологична сигурност не се анализира и отчита достатъчно ефективно.

За обезпечаване на екологичната сигурност е необходимо разработването на конкретни мерки, мероприятия за предотвратяване, локализация и ликвидация на екологичните заплахи. Приоритетните направления по гарантиране на екологичната сигурност на държавата са:

1. Създаване на възможности за преработка на промишлени и битови отпадъци.
2. Внедряване на ресурсноспестяващи, екологично чисти и технологии за получаване на алтернативни видове енергия.
3. Рационално използване на природните ресурси, биологични, почвени, минерални и др.
4. Замърсяването на околната среда да се намали под пределно допустимите норми.
5. Разработване на програми за зоните с висок екологичен риск за човешкото здраве.
6. Развитие и усъвършенстване на системата за екологично образование и възпитание на населението [4].

Екологичната сигурност е важна част от националната сигурност и е задължително условие за устойчиво развитие на обществото и поддържането на желаното качество на околната среда.

Развитието на екологичната сигурност е свързано с глобализацията на екологичните проблеми, които са резултат от новите взаимоотношения в системата „природа-човек-общество.

Най-вероятните екологични опасности са:

- ръстът на населението на планетата;
- увреждането на биологичното разнообразие;
- климатичните промени;
- изтощаването на озоновия слой;
- недостигът на питейна вода;
- опасности от храни;
- бежанските вълни поради екологични катастрофи;
- обезлесяването;

- антропогенното замърсяване на биосферата;
- ядрени опасности;
- екологичен тероризъм.

Сложните обществени функции на съзнанието за екологична сигурност, а именно:

- създаване на политиката по екологична сигурност;
- мотивирани действия за намаляване или преодоляване на отрицателните последици от антропогенните въздействия върху природата;
- подготовка и приспособяване на човешкото съзнание към условията на евентуални екологични кризи;
- критичен анализ на екологичната обстановка.

За да се осигури екологичната сигурност на всяка една държава е необходимо да се създаде система за нейното осигуряване, която да включва:

1. Приемане на държавна стратегия и политика в областта на екологичната сигурност.
2. Сключване на международни договори и норми, които да са насочени към намаляване и ограничаване на замърсяването и осъществяване на контрол по изпълнение на тези договори.

Екологичната сигурност на национално и регионално ниво предполага провеждането на екологична политика, насочена към решаване на проблемите, свързани с глобалната екологична криза.

References:

1. **Boneva, M.**, Sotsialna ekologiya i globalizatsiya, V.T., Faber, 2011.
2. **Boneva, M.**, Sotsialno-ekologichni aspekti na sigurnostta, V.T., Faber, 2012.
3. **Velev, S.**, Ekologichna sigurnost, Voenna akademiya „G. S. Rakovski“, S., 2015.
4. **Nenova, A.**, Ekologichni aspekti na sigurnostta, VSU, 2008.
5. **Tomov, V., P. Khristov, A. Nenova**, Ekologichna sigurnost, VSU, 2007.